

## SALİHLİ'NİN (MANİSA) NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Ayhan AKIŞ\*  
Hasan Ozan BAŞKAN\*\*

### ÖZET

Araştırma sahasını oluşturan Salihli, Manisa iline bağlı bir ilçe olup Ege Bölgesi'nin Asıl Ege Bölümü'nde yer alır. Saha 28° 10' ve 28° 40' doğu boylamları ile 38° 20' ve 38° 45' kuzey enlemleri arasında konumlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı Salihli'nin nüfusunda tarihten günümüze meydana gelen bir takım değişimleri ve Salihli'nin nüfus özelliklerini ortaya koymaktır. Bu çalışma ortaya konulurken öncelikle sahaya alakalı literatür çalışması yapılmıştır. Salihli'deki nüfus hareketlerini ortaya koyabilmek için sahada savaşa ve göçe katılanlarla veya onların çocuklarıyla görüşmeler yapılmıştır. Salihli'de nüfusun dağılımını göstermek için Harita Genel Komutanlığı'nın 1/100 000 ölçekli İzmir K19, K20 ve İzmir N19, N20 paftalarından yararlanılmıştır. Ayrıca, sahada nüfusun dağılımını gözlemek için birkaç defa arazi çalışması yapılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Salihli, Nüfus, Nüfus Yoğunluğu, Göç.

### ABSTRACT

Salihli, the place of area to be examined, belongs to the city Manisa and it is located in the Main Aegean Region of Aegean Region. The research area is located between the Eastern longitudes 28° 10' and 28° 40' and the Northern latitudes 38° 20' and 38° 45'.

Main aim of this study is to reveal Salihli's population changes and population features that occurred from the early history to today. Before preparing this study, a literature study was made on the region. To display the population dynamics in Salihli, a negotiation was held with the people who took part in war and migration or with their children. To show the distribution of population in Salihli, İzmir K19, K20 and İzmir N19, N20 threads with the scale 1/100 000 of General Command of Mapping. Furthermore, a regional study was held to observe the distribution of the population in the region.

**Keywords:** Salihli, Population, Population Density, Migration.

### GİRİŞ

Manisa ili sınırları içinde yer alan Salihli ilçesi, Bozdağlar'ın kuzey yamaçları ve Dibek Dağı'nın güney yamaçları arasında kurulmuştur. Salihli ilçe merkezi ve ilçeye bağlı yerleşmelerin önemli bir kısmı Gediz Ovası üzerinde yer almaktadır.

Salihli ilçe merkezinin sahadaki tek şehir yerleşmesini oluşturmasına karşılık, sahada kırsal yerleşme olarak 72 adet köy ve 8 adet belde bulunmaktadır. Sahadaki en yaygın sürekli köy altı yerleşmeler mahallelerdir. Araştırma sahasında ayrıca köy altı geçici kırsal yerleşmeler de görülür. Sahada köy altı geçici yerleşme olarak; **dam evleri**, **bağ evleri** ve **çiftlikler** dikkat çekmektedir.

Salihli'nin nüfusu Cumhuriyetin ilanından sonraki yıllarda, hızlı bir artış göstermiştir. 1927'de 28 328 olan nüfusu 1935'de 36 431 kişi, 1960'da 77 464 kişi, 1980'de 111 228 kişiyi bulmuş ve 2000 yılında ise 149 151'e yükselmiştir.

\* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi

\*\* Nesrin ve Ayşegül Kardeşler İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Salihli ilçe genelinde nüfusun büyük bir bölümünün geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olmakla birlikte ilçe merkezinde yaşayan nüfusun asıl geçim kaynağı hizmet sektörüdür. Salihli’de on yıl öncesinde 31 adet tuğla-kiremit fabrikasında yoğun bir üretim yapılırken günümüzde sadece 5 tuğla-kiremit fabrikası işletilmektedir. Bu azalmadaki ana neden Turgutlu’da kurulan tuğla-kiremit fabrikalarının İzmir pazarında Salihli’deki tuğla-kiremit fabrikalarına üstünlük sağlamasıdır. Sahada ekonomik gelişmeyi sağlayabilmek ve iş gücünü Salihli’de tutabilmek için gıdaya dayalı sanayi sektörüne ağırlık verilmelidir.

Turizm Salihli’de ekonomik faaliyetin geliştirilmesinde önemli bir sektör olabilir. Sahada turizm sektörünü besleyecek doğal yerler ve tarihi eserler bulunmaktadır. Salihli’de paranın tarihte ilk basıldığı merkez olan Sart Harabeleri yer almaktadır. Sahada bulunan diğer tarihi eserler ise; Akropol, Artemis Tapınağı, Bintepeleler, Kurşunlu Kaplıcaları ve Çamur Hamamı kaplıcalarıdır. Sahada turizmin gelişmesini sağlayabilmek kaplıca ve kültür turizmini geliştirmekle mümkün olacaktır. Bunu yapmak içinde Salihli’ye yakın sahalardaki turizm bölgeleriyle iyi bir ilişki sağlanmalıdır. Özellikle İzmir’e gelen kitle turistlerini Salihli’ye çekmek mümkündür.

#### **Salihli’nin Tarihçesi**

Araştırma sahasının tarihi Otman’a (1998:8) göre şöyledir; Salihli’nin tarihini anlatmaya antik Sardes kenti ile başlamak gerekmektedir. “Sart/Sardes” Gediz Havzası’nda, Sart Çayı kıyısında ve Bozdağlar’ın batısındaki tepelerin kuzey yamaçları üzerinde Meles adlı bir kral tarafından kurulmuştur. M.Ö. 1750-1200 yıllarında Hititler döneminde Sardes’in içersinde bulunduğu bölge Assuwa olarak anılmaktadır. Sardes’in bu döneminde köy-kasaba mı? Ya da saraya bağlı bir şehir mi olduğu bilinmemektedir. M.Ö. 1200-1000 yılları arasında önemli bir yerleşim merkezi olmakla birlikte özellikle M.Ö. 7. ve 6. yüzyıllarda büyük gelişme göstermiş; Lidya Devleti’nin başkenti olmuş ve büyük önem kazanmıştır.

Salihli’nin tarihi gelişim süreci Ergül’e (1992:40-41) göre şu şekildedir; endüstriyel buluşlar, para, ülkeler arası ticaret, lirik şiir, müzik, astronomi, coğrafya ve felsefe alanlarındaki çalışmalar M.Ö. 7.-6. yüzyıllarda Sardes’te yapılmaktadır. Sardes, Lidya Devleti Persler tarafından yıkıldıktan sonrada önemini korumuş, Persler döneminde satraplık merkezi, Romalılar devrinde eyalet merkezi olmuştur. Sardes, Bizans’ın son dönemlerinde dünya ticaret yollarının değişmesi sonucunda önemini yitirmiştir. 1075 yılında Selçukluların Sardes’i almasıyla bu yerleşim yeri Sart olarak anılmaya başlanmıştır. “Sart” 1098 yılında Haçlıların desteği ile tekrar Bizanslıların eline geçmiş, 1313 yılında Germiyanogulları’ndan Aydın Bey tarafından kesin olarak Türk egemenliği altına alınmıştır.

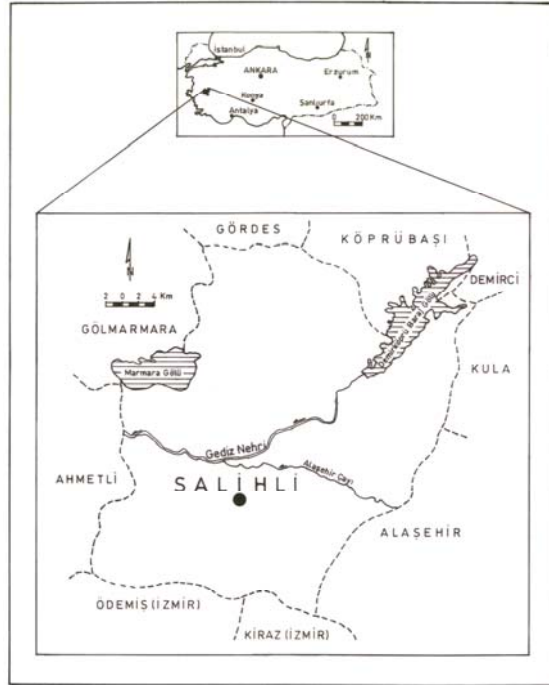
Salihli’nin yerleşmesi Otman’a (1998:12-13) göre, 16. yüzyıla ait Osmanlı Tımar defterlerinde adı geçen ve Aydın Sancağı Sart kazasına bağlı olan “Veled-i Salih/Salihoglu Köyü” büyük olasılıkla Salihli ilçesinin çekirdeğidir. Köyün kuruluşunda “Salihlu (Salihler)” adlı yörük topluluğunun gerçekleştirdiğinden kuşku duyulmaz. Bu isime Saruhan ve Aydın sancakları dışında daha birçok

### Salihli'nin (Manisa) Nüfus Özellikleri

sancak kazalarında rastlanması, büyük ve etkili bir topluluk olduğunu göstermektedir. Saruhan Sancağı 1923 yılında bağlı bulunduğu Aydın Vilayeti'nden ayrılır ve bağımsız bir vilayet olur. 1927 yılında da Saruhan Vilayeti'nin adı değiştirilir ve bugünkü Manisa ili ortaya çıkar.

#### Araştırma Sahasının Coğrafi Konumu ve Sınırları

İnceleme sahasını oluşturan Salihli, Manisa iline bağlı bir ilçedir. Ege Bölgesi'nin Asıl Ege Bölümü'nde yer alan ilçeyi kuzeyden Gördes, Köprübaşı, doğudan Kula ve Alaşehir ilçeleri, güneyden İzmir iline bağlı Ödemiş ilçesi batıdan da Ahmetli çevrelemektedir (Şekil 1). Ortalama yükseltisi 111 m ve yüzölçümü 1302 km<sup>2</sup> olan saha 28° 10' ve 28° 40' doğu boylamları ile 38° 20' ve 38° 45' kuzey enlemleri arasında konumlanmıştır.



Şekil 1. Salihli'nin Lokasyon Haritası

#### Araştırmanın Amacı, Materyal ve Metodu

İnceleme sahası tarımdan geçimini sağlamasına rağmen 1927'de 28 328 olan nüfusu 2000 yılında 149 151 olmuştur. Bu da, sahanın nüfus bakımından önemini ortaya koymaktadır. Salihli'nin Ege kıyısıyla Anadolu'nun iç kesimlerini birleştiren bir yerde olması sahanın özel konumuna önem katan bir faktördür.

Sahada turizm ve gıdaya dayalı sanayi geliştirilirse saha daha da önemli olacak ve nüfusu mevcudun çok üzerine çıkacaktır. Bunda da mevcut nüfusun miktarı, değişimi ve eğitim düzeyi gibi konular önemlidir.

Buna bağı olarak, çalışmanın amacı da Salihli'nin nüfus hareketleri, nüfusun sosyal özellikleri, cinsiyet ve yaş yapısı, eğitim ve kültür durumu ve nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımını ortaya koymaktır.

Çalışma ortaya konulurken öncelikle saha ile alakalı önceki çalışmalar incelenmiştir. Salihli'nin tarihten bugüne göç alan bir saha olması dolayısıyla tarihi kayıtlarla alakalı çalışmalar ortaya koyan araştırmacıların çalışmalarına başvurulmuştur. Yine göçle alakalı olarak göçe maruz kalmış kişi ya da o kişilerin çocuklarıyla görüşmeler yapılmıştır. Araştırma için sahaya gerek göç eden kişilerle görüşmek için gerekse diğer araştırma konularında araziye defalarca gidilerek arazi çalışmaları yapılmıştır.

Bu çalışmada Harita Genel Komutanlığı'nın 1/100 000 ölçekli Topografya Haritasından yararlanılmıştır. Sahanın nüfusuyla alakalı bazı nüfus bilgilerine Devlet İstatistik Enstitüsü'nden (D. İ. E.) ulaşamadığı için nüfusla ilgili bazı bilgilere Sağlık Gurup Başkanlığı'ndan ulaşılmıştır. Araştırmada ayrıca, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün verileri, D.İ.E. yayınları, ilçedeki kamu kurum ve kuruluşları ile meslek odalarından alınan beşeri ve ekonomik özellikler ile ilgili veriler ve raporlardan yararlanılmıştır.

### **BULGULAR**

Araştırma sahasında nüfus miktarı ve artışını etkileyen faktörlerden göçler ve savaşlar oldukça dikkat çekicidir. 1960'lı yıllarda yurt dışına göç veren bir saha olan Salihli, aynı zamanda 1900'lü yılların başından bu yana iç göç alan bir saha olmuştur. Sahada birçok medeniyetin tarihten günümüze etkili olması tarihi süreç içerisinde nüfus üzerinde savaşlarında etkisini göstermektedir. Salihli'nin Kurtuluş Savaşı'nda aktif rol alması da nüfusa etki etmiştir. Araştırma sahasında yerleşmeler ve faaliyet kolları üzerinde tarımsal varlığın etkisi büyüktür.

### **NÜFUS MİKTARI VE ARTIŞI**

Türkiye'de 1927 yılında Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan ilk genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Salihli'nin 28 328 olan nüfusu, 1935 yılı sayımında 36 431 olarak belirlenmiş ve sürekli artış eğilimi göstermiştir. 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ise sahasının nüfusu 149 151 kişi olarak tespit edilmiştir.

Salihli'de nüfusun dağılımına bakacak olursak; 1927 yılında 28 328 kişi olan toplam nüfusun 21 137 kişisini **kırsal nüfus** oluşturmaktadır. Sahada, 1985 yılına kadar kırsal nüfus **kentsel nüfustan** fazla olmuştur. 1985 yılı nüfus sayımında Salihli'nin şehir nüfusu 63 759 kişi iken kırsal nüfus 62 933 kişi olmuştur (Tablo 1).

## Salihli'nin (Manisa) Nüfus Özellikleri

**Tablo 1.** 1965'den Günümüze Salihli'nin Nüfusu ve Artış Oranı

Yıllar	Nüfus			Artış Oranı (%)		
	Şehir	Köy	Toplam	Şehir	Köy	Toplam
1965	28 909	58 857	87 766	-	-	-
1970	34 478	59 561	94 099	3,5	0,2	1,4
1975	45 514	57 888	103 402	5,7	-0,5	1,9
1980	51 826	59 462	111 288	2,6	0,5	1,4
1985	63 759	62 198	125 957	4,2	0,9	2,5
1990	70 861	61 874	132 735	2,1	-0,1	1
1997	83 860	60 123	143 983	2,4	1,1	1,1
2000	83 137	66 014	149 151	-0,2	3,2	1,1

Sahada kent nüfusunun artmasının temel nedeni; Türkiye genelinde olduğu gibi tarımda makineleşmeyle beraber köyden kente göç hareketinin başlamasıdır. 2000 yılında yapılan genel nüfus sayımı sonuçlarına göre Salihli'nin toplam nüfusu 149 151 kişiyi bulmuştur. Bu nüfusun 66 014'ünü kırsal nüfus 83 137'sini şehir nüfusu oluşturmaktadır.

Salihli'de **şehir nüfusunun** artış oranının en fazla tespit edildiği miktar; %5,7 ile 1975 yılıdır. Salihli'nin 2000 yılındaki şehir nüfusunda ise %-0,2 ile en fazla azalma olmuştur. Kırsal nüfusunun artış oranının en fazla belirlendiği miktar %3,2 ile 2000 yılında görülmüştür. Salihli ilçe merkezinin 2000 yılı nüfusu (83 137 kişi), 1997 yılı nüfusundan (83 860 kişi) azdır. Bu düşüşte, kırsaldan kente göçün azalmış olması ve gelişmiş bir merkez olan İzmir'e göçün artmış olmasının etkisi büyüktür. Ayrıca, 1997 yılında yapılan nüfus tespitinin seçmen sayımı olması dolayısıyla titiz davranılmaması ve kentteki insanların kendi köy ya da kasabalarında sayılmak istemeleri de etkilidir.

### Nüfus Hareketleri

Salihli'de nüfus hareketlerinin belirlenmesinde doğal artış yanında göçlerin ve savaşların etkisi önemlidir. Çünkü saha yüzyılın başından bu yana göçe maruz kaldığı gibi savaşlara da sahne olmuştur. I. Dünya Savaşı sonrası Yunanlıların işgaline uğrayan Salihli'de Yunanlıların nüfus üzerindeki olumsuz etkileri büyük olmuştur. Kurtuluş Savaşı'na katılan Salihli'nin nüfusunu Savaş'ın ne kadar etkilediği konusunda sayısal veriler yetersizdir. Ama savaşın Salihli'nin nüfusu üzerindeki etkisinin büyük olduğu kesindir.

### Doğumlar ve Ölümler

Salihli'ye ait doğum ve ölüm oranlarını belirlemede, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün (D. İ. E.) verileri yanında sağlık grup başkanlığının kayıtlarından yararlanılmıştır.

Nüfus miktarını etkileyen faktörler arasında doğum ve ölüm oranları ana faktördür. Salihli'de 2000 yılında doğurganlık oranı %042 olarak tespit edilmiştir. Genel doğum oranı ise %011,9'dur. Genel doğum oranının, Türkiye

genelindeki ortalamasının %28 civarında olduğu göz önüne alınırsa, Salihli'deki değerlerin Türkiye ortalamasının altında olduğu ortaya çıkar.

Salihli'de genel doğurganlık oranının düşük olmasındaki önemli faktör sağlık kuruluşlarının nüfus planlaması konusunda yaptıkları çalışmalardır. Sağlık grup başkanlığı verilerine göre; 2004 yılında etkili yöntemle korunma oranı %40,01'dir. Ölüm sayısının 2004 yılına göre 243 kişi olduğu araştırma sahasında genel ölüm oranı %01,63'dür. Genel doğum oranının %011,9 genel ölüm oranının %01,63 olduğu Salihli'de doğal nüfus artış hızı %010,2 civarındadır. Salihli'de doğal nüfus artış oranı Türkiye genelindeki nüfus artış oranının altındadır.

### **Savaşlar**

Salihli'de tarihinden günümüze nüfus hareketlerinde savaşların etkisi büyük olmuştur. Yakın çağımızda I. Dünya Savaşı sonrasında Salihli Yunanlıların işgaline uğramıştır. Tabii ki bu işgal esnasında can kayıpları olmuştur. Yunanlıların Salihliyi işgal etmesine karşın Türkler sahayı terk etmeyerek Dibek Dağları ve Bozdağlar başta olmak üzere Salihli'nin kırsal kesimlerine çekilerek, Yunanlılarla mücadele etmişlerdir.

Salihli'deki can kayıpları konusunda net bir sayı veremsek de bu sayı Anadolu'nun diğer yerlerinde olduğu gibi elbette binlerle ifade edilmektedir. Baykal'a göre bu sayı oldukça fazladır. Baykal (1998:43); Yunanlıların Büyük Taarruz sonrasında kaçarken, Salihli'de bulunan yerli Rumlarla işbirliği yaparak yangın çıkardıklarını ve bunun neticesinde Salihli'nin bu dönemde 15 000 nüfuslu, gelişmekte olan, düzgün ve zengin bir kasaba iken yangın sırasında 2000'den fazla ev, 400 dükkan, 2 cami, 1 havra, 22 han, 2 otel, 12 fırın, 21 kahvehane, 1 sinema, 3 okul ve hükümet konağının yanmasıyla kaza merkezinin nüfusunun 8 000'e düştüğünü belirtmiştir.

Saldırlardan sonra sahanın nüfusunun 15 000'den 8 000'e düşmesi; doğrudan insan ölümleri yanında sahadaki insanların bir kısmının saha dışına göç etmesi sonucunda meydana gelmiştir. Salihli'de bu nüfusun kaybı ve o tarihten bu yana bu nüfusun doğal artışının şu anki nüfusa katkı sağlayamadığı düşünüldüğünde savaşın bu sahanın nüfusuna çok olumsuz bir etki ettiği söylenebilir.

### **Göçler**

Salihli bir köy yerleşmesi olarak kurulduğundan beri sürekli göç almış bir yerleşmedir. Salihli'nin bulunduğu Gediz Havzası, Osmanlı Devleti döneminde aşiretlerin konakladıkları ve sonradan yerleştikleri bir yerdir. Sahadaki bazı yerleşmelerin aşiret yerleşmesi olduğunu burada yer alan; Karayahşi, Dombaylı, Burhan, Araplı ve Bayındırlı gibi bazı köy yerleşmelerinin isimlerinden anlamak mümkündür. Çünkü bu köy isimleri sahadaki yörük aşiretlerinin isimleridir.

Baykal'a (1998:74) göre, aşiretlerin son iskânında 19. yüzyılda Salihli'ye Karatekeli ve Karasığırıcısı aşiretleri yerleştirilmiştir. 1890'da Bulgaristan'dan göç eden Türk nüfus Yılmaz Köyü'nü kurmuştur. II. Abdülhamit döneminde Kırım'dan sahaya gelen Çerkezlerin bir bölümü Kırveli Mahallesi ve

### Salihli'nin (Manisa) Nüfus Özellikleri

Süleymaniye Köyü'ne yerleştirilmişlerdir. Salihli'nin 19. yüzyıldaki nüfusunda önemli bir etnik grupta Rumlardır. İlçe merkezinde 1922 yılına kadar sürekli artan Rum nüfusun yanında, az sayıda Ermeni ve Yahudi'nin de varlığı bilinmektedir (Tablo 2).

**Tablo 2.** (Hicri 1307-1326) Aydın Vilayet Salnamelerinde Salihli Kaza Merkezi Nüfusu

Hicri Takvim	1307	1311	1312	1313	1314	1317	1318	1320	1326
Miladi Takvim	1891	1893	1894	1895	1896	1899	1900	1902	1908
Müslüman Nüfus	---	---	---	---	1 343	1 372	1 372	1 160	3 002
Rum Nüfus	---	---	---	---	469	370	370	468	1 139
Ermeni Nüfus	---	---	---	---	43	43	43	45	85
Yahudi Nüfus	---	---	---	---	39	41	41	41	215
<b>Toplam Nüfus</b>	<b>3 091</b>	<b>3 091</b>	<b>1 329</b>	<b>1 329</b>	<b>1 874</b>	<b>1 826</b>	<b>1 826</b>	<b>1 314</b>	<b>4 441</b>

(Baykal;1998:69)

Sahanın tarihi incelendiğinde, büyük nüfus kayıplarına veya kazanımlarına neden olabilecek savaş, işgal gibi olaylar söz konusudur. Salihli I. Dünya Savaşı sonrasında Yunanlılarca işgale uğramış, bu işgal süresince yerli Türk nüfus ilçeyi terk etmemekle birlikte kırsal kesime gitmiştir. Ova köylerindeki halk Dibek Dağı ve Bozdağlar'a doğru yerleşmişlerdir.<sup>1</sup>

**Dış Göçler:** Türkiye'nin birçok yerinde olduğu gibi Salihli'de 1950'li yıllardan sonra göç hareketi yaşanmıştır. Tabii ki Salihli'yi Anadolu'nun diğer sahalarından farklı kılan bazı özellikleri vardır. Bunda temel faktörlerden birisi Salihli'nin Türkiye'nin batısında yer alması dolayısıyla Balkanlar'dan gelebilecek göçmen nüfusun yerleşmesine açık olmasıdır. Ayrıca, bazı ekonomik faaliyetler bu göçü çeken faktörlerdir.

Baykal'a göre (1998), Salihli 20. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin sınırlarının daralmasına bağlı olarak tüm Anadolu gibi göç olaylarının görüldüğü bir yerleşmedir. Balkan savaşlarından sonra özellikle Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'dan pek çok göç hareketi olmakla birlikte bu konuda kesin bir sayı yoktur. Ancak 1951 yılında 361 hane olarak gelen Bulgaristan göçmenleri Toprak-İskân Müdürlüğü'nce Kurtuluş Mahallesi'ne yerleştirilmişlerdir. Yugoslavya göçmenleri ise 1955-1963 yılları arasında 30-40 hane kadar gelmişlerdir. Yaşadıkları topraklardan göçmek zorunda kalan bu nüfusun Salihli'yi seçmelerinin ana nedeni 1950-1960 yılları arasındaki Demirköprü Barajı'nın yapımı sırasında işçiye duyulan ihtiyaçtır.

<sup>1</sup>Yunan işgali dönemiyle ilgili bazı bilgiler, Dombaylı Köyü sakinlerinden Mehmet ÇEKİÇ'ten alınmıştır.

Salihli'deki diğer bir dış göç faaliyeti de 1955 yılında Doğu Türkistan'dan gelerek Salihli'ye yerleştirilen Kazak Türkleri'dir. Kazak Türkleri ilk geldiklerinde 140 hane iken, bugün 100-130 hane kadardır.<sup>2</sup>

1961-1964 döneminde; Türkiye'den yurtdışına verilen işçi göçü, Salihli'de de görülmüştür. Özellikle bu dönemde kırsal yerleşmelerin nüfus miktarında azalmalar görülmektedir. Bu yerleşmeler Bahçecik, Beylikli, Hasalan, Karaağaç, Dombaylı, Delibaşlı gibi köylerdir. Yapılan görüşmeler sonucunda ülke dışına en fazla işçi göçünün Almanya ve Hollanda'ya yapıldığı tespit edilmiştir.

**İç Göçler:** Salihli'ye yapılan iç göçler ilçe merkezine yapılmaktadır. Salihli ilçe merkezi, İzmir'e yakınlığı, çevresindeki ilçelere göre iş olanaklarının daha fazla olduğu ve kısmen sanayileşmiş bir yerleşmedir. Bu nedenler sahanın göç almasına etki etmektedir.

Salihli'ye Antalya'nın Akseki ilçesinden yapılan göçler ilgi çekicidir. 1900-1910 yıllarında Akseki'den Salihli'ye göç olmuştur. Bu dönemde Salihli'ye 40-50 kişi kadar erkek nüfus ticaret amaçlı olarak gelmiştir. Bu nüfus 1935-1953 yıllarında ailelerini de Salihli'ye getirmişlerdir. Aksekililer ilçe merkezine yerleşerek manifaturacılık ve tuhafiyeye işleriyle uğraşmışlardır. Günümüzde de bu kişilerin çocukları ya da torunları aynı işle uğraşmaktadırlar.<sup>3</sup>

Salihli ilçe merkezine özellikle 1950'li yıllardan sonra çevre ilçelerden bir göç hareketi olmuştur. Bunun ana nedeni Demirköprü Barajı inşaatıdır. Buna tarımda makineleşmenin etkisi de ilave edilebilir. 1980'li yıllardan sonra ise iş ve terör gibi nedenlerle doğu illerinden Salihli'ye bir göç hareketi yaşanmıştır.

## NÜFUS YAPISI

Salihli'nin dinamik bir nüfus özelliğinde olması sahada gerek nüfus özelliklerinin belirmesinde gerekse nüfusun ekonomik faaliyetlerinin ortaya konulmasında önemli bir etken olmuştur. Salihli'de nüfus yapısı Türkiye geneliyle bir paralellik gösterse de sahada yaşanan göç ve savaşların etkisiyle sahanın nüfus yapısı üzerinde kendine has özellikler ortaya koymaktadır.

## Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Salihli nüfusunun cinsiyet ve yaş yapısı iç ve dış göçler yanında savaşlarla ciddi değişiklikler göstermiştir. Salihli'nin nüfus verileri incelendiğinde 1927-1940 yılları arasındaki erkek nüfus, kadın nüfusa oranla azdır (Tablo 3).

---

<sup>2</sup> Kazak Türkleri ile ilgili bilgiler, göç eden Doğu Türkistanlı Kazak kafilesi lideri Ali Beg HAKİM'in

oğlu Hasan ORALTAYDAN'dan alınmıştır.

<sup>3</sup> Aksekililer ile ilgili bilgiler Faruk BERKER'den alınmıştır.



### Salihli'nin (Manisa) Nüfus Özellikleri

**Tablo 3.** Salihli'nin Kırsal ve Kentsel Nüfusunun Bazı Sayım Yıllarına Göre Cinsiyet Durumu

Yıllar	Kırsal Nüfus (%)				Kentsel Nüfus (%)				Toplam Nüfus (%)			
	Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın	
1927	10016	48,4	10658	51,6	3761	52,3	3430	47,7	13777	49,4	14088	50,6
1940	14136	49,0	14595	51,0	5139	51,5	4836	48,5	19275	49,8	19431	50,2
1945	16052	50,7	15578	49,3	5391	50,7	5239	49,3	21443	50,7	20817	49,3
1950	22443	50,4	22081	49,6	9076	50,5	8887	49,5	31509	50,4	30968	49,6
1960	26965	50,5	26390	49,5	12449	51,6	11660	48,4	39414	50,9	38050	49,1
1970	29198	49,0	30423	51,0	17698	51,3	16780	48,7	46896	49,7	47403	50,3
1975	28880	49,9	29008	50,1	23265	51,1	22249	48,9	52145	50,4	51257	49,6
1985	30364	48,9	31734	51,1	31817	49,9	31942	50,1	62281	49,4	63676	50,6
2000	32662	49,1	33895	50,9	40642	49,0	42476	51,0	73122	48,7	76029	51,3

Sahada I. Dünya savaşı, Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşı'nın etkileri nedeniyle bu dönemde kadın nüfus oranında bir fazlalık ortaya çıkmıştır. Bu durum, 1960'lı yıllardan sonra giderek azalmış ve erkek nüfus miktarında artış görülmüştür. Bu artış, cinsiyetler arası büyük farklar ortaya koymamıştır.

Salihli'de 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre ilçe merkezindeki toplam 83 137 kişi olan nüfusun 42 476'sı (%51,0) kadın; 40 642'si (%49,0) erkektir (Tablo 3). 2000 yılında olduğu gibi, 1975 yılından sonraki sayımlarda erkek nüfusun kadın nüfusa oranında bir azalma görülmektedir. Bunun nedeni erkek nüfusun özellikle yakın olan başta İzmir ve Manisa'ya çalışmak amacıyla gitmesidir.

Salihli'deki beldelerin cinsiyete göre durumu ise kadın ve erkek nüfusu arasında çok büyük bir fark olmamakla birlikte en fazla farklılık tarım arazilerinin daha az ve arazinin engebeli olduğu Gökeyüp Beldesi'ndedir. Bu belde de nüfusun %48'ini erkek nüfus %52'sini kadın nüfus oluşturur (Tablo 4).

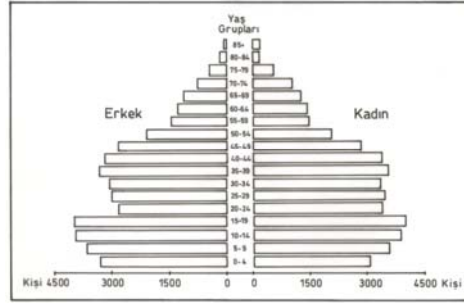
**Tablo 4.** Salihli'deki Belde Nüfusları ve Cinsiyet Oranları (2000)

Belde	Kadın	Yüzde (%)	Erkek	Yüzde (%)	Toplam
Adala	1 365	49	1 410	51	2 775
Durasılı	2 202	51	2 110	49	4 312
Gökeyüp	1 280	52	1 175	48	2 455
Mersinli	801	49	819	51	1 620
Poyrazdamları	1 040	51	1 008	49	2 048
Sart	2 369	52	2 201	48	4 570
Taytan	1 444	50	1 451	50	2 895
Yılmaz	2 451	51	2 317	49	4 768
<b>Toplam</b>	<b>12 952</b>	<b>51</b>	<b>12 491</b>	<b>49</b>	<b>25 443</b>

Köylerin nüfuslarındaki duruma bakılacak olursa en fazla farklılığın toplam 39 nüfusu ile Akçaköy'de olduğu görülür. Bunun nedeni köyde verimsiz tarım arazilerinin bulunması ve nüfusun büyük bölümünün göç etmiş olmasıdır. Günümüzde Akçaköy'de bulunan nüfusu yaşlılar oluşturmaktadır. Diğer köy yerleşmelerinde ise nüfusun cinsiyete göre oranı dengeli bir dağılım gösterir.

Salihli ilçe merkezinin **nüfus piramidi** gelişmekte olan toplumların nüfus piramitleriyle karakteristik olarak benzerlik göstermektedir. Nüfus piramidinin alt kısmında (0-4, 5-9 ve 10-14 yaş dilimlerinde) bir daralma görmek mümkündür (Şekil 2).

Gelişmekte olan ülkelerde sanayinin gelişme ivmesi içersine girmesi sonucunda sağlık ve beslenme koşullarındaki iyileşmeler çocuk ölümlerinin azalmasına neden olduğu gibi eğitim seviyesinin de iyileşmesiyle beraber nüfusun kontrol altına alınmasına da neden olmaktadır. Bu nedenle alt yaş gruplarında daralmalar meydana gelmektedir. Salihli ilçe merkezinin nüfus piramidinde de bu durumu görmek mümkündür. Salihli ilçe merkezinin nüfus piramidinde; erkek nüfusun 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44 ve 45-49 yaş dilimlerinde kadın nüfusa oranla bariz bir şekilde az olduğu görülür (Şekil 2).



Şekil 2. Salihli İlçe Merkezinin Nüfus Piramidi (2000)

Bu durum, Salihli ilçe merkezinin göç verdiğinin göstergesidir. Salihli'de iş olanağı bulamayan insanlar yakında gelişmiş merkez olan İzmir'e göç etmektedirler. O nedenle çalışma yaşı içersinde yer alan bu yaş dilimlerinde erkek nüfus kadın nüfustan daha azdır. Sahada 70-74 ve daha ileriki yaş dilimlerinde kadınların daha uzun yaşamaları dolayısıyla kadın nüfus erkek nüfusa oranla daha fazladır.

### Aile Büyüklüğü

Salihli ilçe merkezinde (D.İ.E.;2000), hane sayısı 23 456, yerleşik nüfus ise 85057'dir (Tablo 5). Buna göre ortalama aile büyüklüğü 3,6'dır.

**Tablo 5.** Salihli İlçe Merkezinde Hane Halkı Sayısı ve Büyüklüğü (1990-2000)

Yıl	Toplam		Hane Halkı Büyüklüğü									
	Hane Sayısı	Yerleşik Nüfus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10+
1990	17 636	69 241	848	2652	3665	5834	2725	1214	549	264	122	213
2000	23 456	85 057	1509	4132	5444	7399	2890	1068	481	217	128	188

(D. İ. E.;2000)

Hane halkına göre en fazla nüfus 7 399 kişi ile 4 kişilik hanelerdeki nüfustan oluşmaktadır. En az nüfus ise 188 kişi ile 10 ve üzeri hane halkına sahip



Salihli'nin **nüfus dağılışı** incelendiğinde; kır yerleşmelerinin bazılarında büyük bir düzensizlik görülür. Bazı yerleşmelerde nüfus 500'ü geçmezken, bazılarında 1000'den fazladır. Nüfus Akçaköy, Akyar, Bağcılar, Çaltılı, Çayköy, Çukuroba, Mamatlı, Delibaşı, Üçtepe, Kaplan, Karapınar, Kendirlik, Oraklar, Kızılavlu, Kırdamları, Ortaköy ve Sindel köylerinde 500'ün altındadır. Bu köylerden Akçaköy, Akyar ve Oraklar da nüfus 50'nin altındadır. Bunun ana nedeni bu köylerin arazilerinin darlığı ve verimsizliğidir. Söz konusu köylerin üçünde de nüfusun %80'ine yakınına yaşlı nüfus oluşturur. Caferbey, Çapaklı, Karayahşi, Kemerdamları, Köseali, Mersindere, Pazarköy, Hacıbektaşlı, Kabazlı köylerinde ise nüfus 1000'in üzerindedir (Şekil 3). Bunun ana nedeni ise bu köylerin ova tabanında buldukları için tarıma elverişli geniş arazilere sahip olmalarıdır.

Salihli'nin **aritmetik nüfus yoğunluğu** 1980'de 85,5 iken, 1985'te 96,7'ye, 1990'da 101,9'a, 2000'de ise 114,6'ya yükselmiştir. Araştırma sahasının aritmetik nüfus yoğunluğunun, sayım yıllarına göre hızla arttığı görülür. Bunda ana neden Salihli'nin yakın çevredeki daha az gelişmiş yerleşmelerden ve son yıllarda doğu ve güneydoğu bölgelerinden aldığı göçlerdir.

### NÜFUSUN EĞİTİM VE KÜLTÜR DURUMU

Salihli nüfusunun eğitim durumunu değerlendirmek için sahadaki eğitim faaliyetlerinin tarihi geçmişinin de incelenmesi gereklidir. Otman'ın aktardığına (1998:16-23) göre, 1900'lü yıllarda Salihli'de gayri müslümlere ait 3 öğretmeni 165 öğrencisi bulunan 1 ibtida-i mektebi, Müslümanlara ait 1 öğretmeni, 28 öğrencisi bulunan 1 rüştiye, yine Müslümanlara ait 221 öğrencisi, 3 öğretmeni bulunan 1 ibtida-i mektebi vardır. 1906 yılında ilçe merkezinde açılan Altın Ordu İlkokulu günümüzde Salihli'deki en eski eğitim kurumudur.

Kırsal bölgelerde eğitim öğretim kurumlarıyla ilgili bir veri bulunmamakla birlikte, eğitim faaliyetlerinin Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar camilerde yapıldığı belirtilmektedir.<sup>4</sup> Cumhuriyetin ilanından sonra tüm Türkiye'de olduğu gibi, Salihli'de eğitim faaliyetleri millet mekteplerinde ve köy odalarında öğretmenler ve eğitimciler tarafından yürütülmüştür. İleriki yıllarda bu millet mekteplerinin ilkokula dönüştürüldüğü görülür. 1906 yılında açılan Altın Ordu İlk Mektebi'de İlkokula dönüştürülen millet mekteplerinden bir tanesidir.

Salihli ilçe merkezinde ortaokul olmaması nedeniyle eğitimini sürdürmek isteyen öğrenciler 1941 yılına kadar Turgutlu Orta Okulu'na gitmişlerdir. Salihli'de ilk ortaokul 29 Ağustos 1941 yılında Salihli Orta Okulu adıyla açılmıştır. İlk yıl 205 öğrencisi bulunan Salihli Orta Okulu, 1957 yılında Salihli Lisesi adıyla liseye dönüştürülmüştür.<sup>5</sup>

Salihli'de 46 ilköğretim okulu, 36 birleştirilmiş sınıflı ilkokul, 10 ortaöğretim, 1 bilim sanat merkezi ve Celal Bayar Üniversitesi'ne bağlı 1 meslek yüksek okulu bulunmaktadır. İlçe merkezinde bulunan ilköğretim okullarında 2004-

<sup>4</sup> Dombaylı Köyü sakinlerinden Mehmet ÇEKİÇ ve Nuri ULAŞ'la yapılan görüşmelerde elde edilmiştir.

<sup>5</sup> Salihli Lisesi Eski Müdürü Sabri TUNAY'la yapılan görüşmelerle elde edilmiştir.

Salihli'nin (Manisa) Nüfus Özellikleri

2005 eğitim-öğretim yılında toplam 526 öğretmen, 12 492 öğrenci bulunmaktadır. İlköğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 25,7'dir (Tablo 6).

**Tablo 6.** Salihli İlçe Merkezindeki İlköğretim Okullarının Öğretmen ve Öğrenci Sayıları (2005)

Okul Adı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Okul Adı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Akaydın İ.Ö.O.	19	425	Kurtuluş	16	259
Alpaslan İ.Ö.O.	20	541	Mehmet Akif Ersoy İ.Ö.O.	11	211
Altınordu İ.Ö.O.	49	1 188	Milli Egemenlik İ.Ö.O.	26	709
Atatürk İ.Ö.O.	10	173	Namık Kemal İ.Ö.O.	31	835
Beşeylül İ.Ö.O.	15	396	Küme Evleri İ.Ö.O.	18	503
Cumhuriyet İ.Ö.O.	35	990	Rüştü Akbıykoğlu İ.Ö.O.	9	224
Ecz. Fadime Boklan İ.Ö.O.	20	453	Şazimet Uysal	20	535
50. Yıl İ.Ö.O.	33	881	Şehitler İ.Ö.O.	9	215
Fahriye Hanım İ.Ö.O.	21	555	Tic ve San. Odası İ.Ö.O.	21	452
Fatih İ.Ö.O.	9	155	Uğur Kiremit	13	331
Gazi İ.Ö.O.	24	464	Özel Salihli İ.Ö.O.	22	191
Halide Edip Adıvar İ.Ö.O.	33	472	Özel Zuhul İ.Ö.O.	20	193
İbrahim AKKAYAN İ.Ö.O.	20	506	Kudret Demir İ.Ö.O.	35	790
<b>Toplam</b>	<b>526 Öğretmen</b>		<b>12 492 Öğrenci</b>		

(Salihli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Kaymakamlık Briefing Raporu; 2005)

Salihli'deki 8 beldenin hepsinde de ilköğretim okulu bulunmaktadır. 2004-2005 eğitim-öğretim yılında belde ilköğretim okullarındaki toplam öğrenci sayısı 4025, öğretmen sayısı ise 145'tir. Belde ilköğretim okullarında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 27,7'dir.

Araştırma sahasında bulunan 72 köyden sadece 11'inde müstakil müdürlü ilköğretim okulu bulunmaktadır. Köylerdeki müstakil ilköğretim okullarının toplam öğrenci sayısı 2 073, toplam öğretmen sayısı ise 101'dir. Diğer köylerde ise birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulu bulunmakta olup bu köylerin öğrencileri ilköğretimin son üç yılında en yakın belde veya köydeki müstakil müdürlü

ilköğretim okulunda öğrenim görmektedirler. Birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 1 268, öğretmen sayısı 69'dur.

Salihli'de bulunan orta öğretim kurumlarından 6'sı meslek lisesi 4'ü de genel lisedir. Orta öğretim kurumlarından Adala Beldesi'ndeki Karataş Lisesi hariç tümü ilçe merkezinde bulunurlar. İlçe'de orta öğretimde öğrenim gören öğrenci sayısı 2004-2005 eğitim-öğretim yılında 6 868'dir. Orta öğretimdeki öğretmen sayısı 470 olup öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 14,6'dır.

Salihli'de Celal Bayar Üniversitesi'ne bağlı bir Meslek Yüksek Okulu (MYO) bulunmaktadır. Salihli MYO, 2004-2005 eğitim öğretim yılında toplam 1 040 öğrenci ve 22 akademisyenle eğitime devam etmektedir.

2000 yılı verilerine göre, Salihli'de 6 yaş üstü okuma yazma bilenler 67 000 kişi, okuma yazma bilmeyenler 8 338 kişidir. Okuma yazma bilenlerin 34 880 kişisi erkek, 32 120 kişisi kadındır. Okuma yazma bilmeyenlerin 1 778 kişisi erkek, 6560 kişisi kadındır. Sahada erkek nüfusun %95'i okuma yazma bilirken buna karşılık kadın nüfusun %83'ü okuma yazma bilmektedir. İlçe merkezinde ilkokul mezunlarının sayısı 31 940 kişi; ilköğretim mezunu sayısı 2 662 kişi ve ortaokul mezunlarının sayısı ise 4 393 kişidir. Lise mezunlarının sayısı 6 704 kişi iken lise dengi meslek okulu mezunlarının sayısı 2 448 kişidir. Salihli ilçe merkezinde yüksek okul mezunu nüfus 4 186 kişidir. Salihli ilçe merkezinde okul mezuniyetlerine göre cinsiyet oranlarına bakıldığında genelde %50'ye yakın bir denge olmasına karşın bu dengeyi ortaokul ve yüksek okul mezunları bozmaktadır. Ortaokul mezunlarının %60'ı erkek, %40'ı ise kadınlardır. Sahadaki yüksek okul mezunlarının %62'sini erkekler oluştururken %38'ini kadınlar oluşturmaktadır.

### NÜFUSUN EKONOMİK FAALİYET KOLLARINA DAĞILIMI

Salihli ilçe genelinde nüfusun sektörlere dağılımında tarım ve hayvancılık daha dikkat çekici bir faaliyet koludur. Ancak, Salihli ilçe merkezinde kent özelliğinin bir sonucu olarak hizmet ve sanayi sektörü, sırasıyla, en önemli faaliyet kollarıdır.

Salihli ilçe merkezinde çalışanların sektörlere göre dağılımı incelendiğinde; 9 882 kişiyle (%55,2) hizmet sektörü birinci sırada yer almaktadır. İlçe merkezinde sanayi sektöründe çalışanlar 6 060 kişiyle (%33,9) ikinci sırada, tarım sektöründe çalışanlar ise 1 952 kişiyle (%10,9) üçüncü sırada yer alırlar (Tablo 7).

**Tablo 7.** Salihli İlçe Merkezinde Çalışanların Sektörlere Dağılımı (2005)

Ekonomik Faaliyet Kolu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde (%)
Tarım	1486	466	1952	10,9
Sanayi	5446	614	6060	33,9
Hizmet	5026	1856	9882	55,2
<b>Toplam</b>	<b>11 958</b>	<b>2 936</b>	<b>17 894</b>	<b>100</b>

(D.İ.E.;2005).

Araştırma sahasında büyük çaplı sanayi tesisleri olmamasına karşın sanayinin payının bu kadar yüksek çıkmasının nedeni, ulaşım olanaklarının gelişmiş olmasıdır. Manisa ve İzmir'deki büyük sanayi kuruluşlarında çalışanlar trenle bu şehirlere günlük olarak gidiş-geliş yapmaktadırlar.

## NÜFUSUN BESLENME VE SAĞLIK DURUMU

Salihli'deki beslenme ve sağlık durumunu etkileyen en önemli faktörler, nüfusun gelir düzeyi ve eğitim seviyesidir. Sahadaki toplam nüfusun en önemli geçim kaynağı **tarım** ve **hayvancılıktır**. Araştırma sahasında verimli ve sulama olanakları bulunan ovalık alanın geniş yer tutması ve iklim özellikleri nedeniyle birçok tarım ürününün yetişebilmesi için uygun şartlar vardır. Bu nedenle araştırma sahasında mevsiminde yetiştirilen ürünler ulaşım ve depolama masrafları fazla olmadan Salihli'de ve İzmir'de pazarlanmaktadır. Böylece yöre halkı ucuz meyve ve sebze temin edebilmektedir.

Salihli'deki sağlık hizmetleri 2004 yılı itibariyle 1'i devlet 2'si özel olmak üzere 3 hastane, 19 adet sağlık ocağı, 1 adet ana çocuk sağlığı merkezi, 1 adet verem savaş dispanseri ve 1 adet acil yardım istasyonu tarafından verilmektedir. Araştırma sahasındaki Adala, Durasılı, Gökeyüp, Sart, Poyrazdamları, Taytan ve Yılmaz beldelerinde sağlık ocağı bulunmaktadır. Sağlık ocağı bulunan köyler ise Çapaklı, Çavlu, Çökelek, Kabazlı, Kemerdamları, Yeşilkavak ve Yeşilova'dır. Sağlık Grup Başkanlığı verilerine göre (2004); Salihli ilçe merkezinde sağlık konusunda herhangi bir sorun yoksa da, kırsal kesimde durum aynı değildir. Salihli'de 8 belde ve 72 köy olmasına karşın sahada kırsal kesimdeki sağlık kuruluşu sayısı 2004 yılı itibariyle 14 adettir. Bu sayı kırsal kesimdeki sağlık yapılanmasının yeteri kadar olmadığını göstermektedir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

Salihli ve yakın çevresi M. Ö. 1200-1000 yıllarında yerleşim merkezi olmuştur. Araştırma sahasındaki tek kent Salihli ilçe merkezidir. Salihli ilçesinin Anadolu'nun batı kesimiyle iç kısımlarını birbirine bağlayan Devlet Karayolu ve Devlet Demir Yolu üzerinde yer alması ilçenin gelişimine büyük katkı sağlamıştır.

Salihli'de yüzey şekillerinin nüfusun dağılışı üzerinde büyük etkisi vardır. Sahada, alüvyal bir ovanın bulunması yerleşmelerin ova tabanında, yüksek kesimlerde vadi boylarında ve Bozdağlar'ın eteklerinde sıralanmalarına neden olmuştur. Bu alanlarda, yükseltinin ve eğimin az olması, tarım yapılabilecek alanların fazlalığı, sıcaklık ortalamalarındaki artış gibi faktörler nüfusun buralarda yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Salihli'nin 1927'deki nüfusu 28 328 kişidir. Bu nüfusun yaklaşık %75'ini oluşturan 21 137'si kırsal kesimde yaşamaktadır. Günümüzde ise sahada kentleşme oranı çok fazla artmasına karşın Salihli ilçe merkezinin sahadaki tek kent olması dolayısıyla kent nüfusu çok düşük olup kentsel nüfus %55,7'dir. Bu kentleşme oranı Türkiye ortalamasının çok altındadır.

Salihli'de nüfus hareketlerinin belirlenmesinde doğal artış yanında göçlerin ve savaşların etkisi büyük olmuştur. Sahada nüfus artış hızı 1975'te 1,9; 1985'te 2,5 iken; 2000 yılında ise % 1,1 olmuştur.

Salihli, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Yunanlıların işgaline uğramıştır. İşgal sonucunda nüfus kaybının ne kadar olduğu kesin belli olmasa da bu dönemdeki savaşlar sonucunda 6 000 ya da 7 000 dolayında bir nüfus kaybı olabilir.

Araştırma sahasındaki göçleri Salihli'ye ve Salihli'den dışarıya yapılan göçler olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. Salihli ilçe merkezine 1950'li yıllardan sonra tarımda makineleşmeyle beraber bir göç hareketi yaşanmıştır. Demirköprü Baraj inşaatında çalışmak isteyen bazı insanlar Salihli'ye gelmişlerdir. Sahaya 1985'li yıllardan sonra doğu illerinde yaşanan terör nedeniyle göç olmuştur.

Salihli 20. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin sınırlarının daralmasına bağlı olarak Anadolu dışından göç alan bir yerleşme olmuş. Sahaya, Balkan savaşlarından sonra özellikle Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'dan pek çok göç hareketi yaşanmıştır. Ayrıca, Salihli'ye 1955 yılında Doğu Türkistan'dan Kazak Türkleri göç etmiştir.

1960'lı yıllardan sonra Salihli'den Avrupa'ya özellikle Almanya ve Hollanda'ya işçi göçü olmuştur. Günümüzde sahadan yurt dışına göç ciddi değildir.

Araştırma sahasının en önemli sorunu istihdam sorunudur. Salihli'de iş imkânı bulamayan insanlar yakında gelişmiş merkez olan başta İzmir daha sonra Manisa'ya göç etmektedirler. Salihli'den İzmir ve Manisa dışına önemli sayılabilecek bir göç yoktur. Sahada istihdamı arttırmak için Salihli'nin kısmen büyük beldeleri olan Yılmaz, Sart ve Durasılı'ya gıdaya dayalı sanayi tesisleri kurulursa bu beldeler gelişerek çekim merkezleri haline gelecektir. Bunun neticesinde nüfus sahada tutularak burada hem sanayi geliştirilmiş hem de işsizliğe çözüm bulunmuş olacaktır.

#### KAYNAKLAR

Arpat, E. & Bingöl, E. (1969). Ege Bölgesi Graben Sisteminin Gelişimi Üzerine Düşünceler. M.T.A. Dergisi. Sayı: 73.

Atalay, İ. (2000). Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği. İzmir: Dokuz Eylül Üniv. Basımevi.

Baykal, F. (1988). Salihli: Kentsel Coğrafya Açısından Bir Araştırma. Ege Üniv.Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Otman, A. (1998). Dünden Bugüne Salihli. İzmir: Anadolu Matbaası.

Tümertekin, E. (1994). Beşeri Coğrafyaya Giriş. İstanbul: İst. Üniv. Yayınları.

D.İ.E. (2000). 1927-2000 Nüfus Sayımı Verileri. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

D.İ.E. (1997). Manisa Köy Envanter Raporu. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

D.İ.E. (2001). Manisa Nüfusunun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.

Manisa İli Arazi Varlığı. (1998). Ankara: Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.

Salihli İlçe Tarım Müdürlüğü Kaymakamlık Brifing Raporları. (2003-2005).



### Salihli'nin (Manisa) Nüfus Özellikleri

Salihli Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü Brifing Raporu. (2005).

Salihli Sağlık Grup Başkanlığı Verileri. (2004).

Türkiye'nin Doğal Kaynakları Raporu. (1997). İstanbul: Ticaret Odası Yayınları.

Harita Genel Komutanlığı. (1982). 1/100 000 İzmir K- 19,20 ve İzmir N-19,20 Paftaları.

[www.devletarsivleri.gov.tr](http://www.devletarsivleri.gov.tr)

[www.dsi.gov.tr/bölge/dsi2/manisa#demirköprü](http://www.dsi.gov.tr/bölge/dsi2/manisa#demirköprü)